

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету міжнародних відносин і права

Юрій МУДРИК

Підпис

29 серпня 2025 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Теорія держави і права

Галузь знань – D бізнес, адміністрування та право

Спеціальність – D8 Право

Рівень вищої освіти - Перший(бакалаврський)

Освітньо-професійна програма – освітньо- професійна програма «Право»

Обсяг дисципліни – 5 кредитів ЄКТС, **Шифр дисципліни** – ОФП.04

Мова навчання - українська

Статус дисципліни: обов'язкова (фахової підготовки)

Факультет – міжнародних відносин і права

Кафедра – права

Форма здобуття освіти	Курс	Семестр	Загальний обсяг		Кількість годин						Самостійна робота, в т.ч. ІРС	Курсовий проект	Курсова робота	Залік	Іспит
					Аудиторні заняття										
			Кредити ЄКТС	Години	Разом	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття	Семінарські заняття						
Д	1	2	6	180	66	32			34	114		1		+	

Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми «Право»

Робоча програма складена _____ канд.юрид.наук. доц. Світлана ЛОГІНОВА

Підпис(и) автора(ів) Науковий ступінь, учене звання, ім'я, прізвища автора(ів)

Схвалена на засіданні кафедри права

Протокол від 29 серпня 2025 р. №1

Зав. кафедри

Підпис

Микола БАВРИНЧУК

Ім'я, прізвище

Робоча програма розглянута та схвалена вченою радою факультету міжнародних відносин і права

Голова вченої ради факультету _____ Юрій МУДРИК

Підпис

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Хмельницький 2025

2. ЛИСТ ПОГОДЖЕННЯ

Посада	Назва факультету	Підпис	Ім'я, ПРІЗВИЩЕ
Гарант ОП	міжнародних відносин і права		Ольга ОХМАН

3 ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Дисципліна «Теорія держави і права» є обов'язковою дисципліною з циклу дисциплін фахової підготовки студента й посідає особливе місце серед правових дисциплін, які викладаються студентам правових спеціальностей.

Теорія держави і права є однією з фундаментальних юридичних наук, яка досліджує основні властивості держави і права, процеси їх виникнення, становлення та перспективи розвитку, формує державну і правову картину світу.

Завданням навчальної дисципліни є закладення основ юридичного мислення, формування знань щодо основних властивостей держави і права, їх складових, функціонування та розвитку, які створюють підстави і є «інструментом» ефективного опанування інших навчальних дисциплін

Навчальна дисципліна поєднує теоретичні основи, законодавче регулювання та практичні проблеми функціонування правової системи. З тем навчальної дисципліни передбачені практичні заняття, на які виносяться основні питання, дискусійні теоретичні положення, а також запропоновані конкретні проблемні ситуації, які складені на основі узагальнення практики та аналізу необхідного законодавства і мають умовний, навчальний характер.

Пререквізити - правниче письмо та усний виклад думки(ОЗП.01), латинська мова(ОЗП.02), історія держави і права України(ОФП.01), історія держави і права зарубіжних країн(ОФП.02), юридична деонтологія(ОФП.03),

Постреквізити – теорія держави і права (курсова робота)(ОФП.05), трудове право України (ОФП.08), цивільне право України (ОФП.10), цивільне право України(курсова робота) (ОФП.11), кримінальне право України(ОФП.12), адміністративне право України(ОФП.13),екологічне право України(ОФП.14), господарське право України(ОФП.15), господарське право(курсова робота) (ОФП.16), кримінальне процесуальне право України(ОФП.17), цивільне процесуальне право України(ОФП.18), адміністративне процесуальне право України (ОФП.19), господарське процесуальне право України(ОФП.20),, фінансове право України(ОФП.21), навчальна практика І(ОФП.24), навчальна практика ІІ(ОФП.25), АІ

Відповідно до Стандарту вищої освіти із зазначеної спеціальності та освітньої програми дисципліна має забезпечити:

- компетентності:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі правничої діяльності (1К),здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі правничої діяльності (3К3), здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні (3К11),здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві (ФК1), здатність аналізувати ретроспективи розвитку правових явищ та процесів у контексті їх впливу на сучасну правову систему (ФК2), цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи (ФК3), здатність здійснювати порівняльний аналіз окремих правових інститутів права Європейського Союзу та Ради Європи і правової системи України (ФК6), здатність застосовувати правові принципи та доктрини (ФК8), здатність до критичного та системного аналізу правових явищ (ФК13).

- програмні результати навчання:

Давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю (ПРН 5), застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи (ПРН 18),

пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів (ПРН 19), виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки (ПРН 20).

Мета дисципліни: формування у здобувачів вищої освіти системи знань з основ теорії держави і права та провідних галузей права, формування високого рівня юридичної обізнаності, правосвідомості та активної суспільної позиції, яка базується на ретельному знанні нормативних актів та правових механізмів захисту інтересів громадян у державі, дослідження правовідносин в суспільстві, найбільш загальних закономірностей виникнення, розвитку, функціонування держави і права, а також системи правових понять і категорій.

Завдання дисципліни - формування правової свідомості та правової культури студентської молоді, надання допомоги студентам у з'ясуванні проблем становлення державності та правової системи України, правового забезпечення створення засад громадянського суспільства, демократичної держави соціально-правового спрямування, ознайомлення з механізмом захисту прав і свобод людини і громадянина, формування вмінь та навичок користування нормативно-правовими актами; навчання застосовувати теоретичні положення на практиці; теоретичним шляхом синтезувати знання та вміння щодо державних та правових явищ, їх майбутньої професійної діяльності.

Результати навчання. Здобувач, який успішно завершив вивчення дисципліни, повинен: *уміти орієнтуватись* у системі законодавства України; *проводити збір та аналіз* інформації щодо регулювання правовідносин з нормативно-правових актів та інших джерел права; *демонструвати* розуміння сутності та змісту основних правових інститутів; *застосовувати* знання основних положень нормативно-правових актів у практичній діяльності; *володіти* базовою системою знань правового характеру, *відстоювати* права, свободи та законні інтереси самого себе та інших членів суспільства від протиправних посягань; асоціювати себе як члена громадянського суспільства, визнавати верховенство права, зокрема у професійній діяльності, розуміти і вміти користуватись власними правами і свободами, виявляти повагу до прав і свобод інших осіб, зокрема членів колективу.

4 Структура залікових кредитів дисципліни

Назва теми	Кількість годин, відведених на:		
	лекції	семінарські	СРС
Тема 1. Теоретико – методологічні основи теорії держави і права.	2	2	7
Тема 2. Поняття, походження і сутність держави.	2	2	7
Тема 3. Форма держави.	2	2	7
Тема 4. Функції та механізм держави.	2	2	7
Тема 5. Громадянське суспільство. Демократія. Права людини і громадянина.	2	2	7
Тема 6 Основи римського права.	2	2	8
Тема 7. Поняття, сутність і зміст об'єктивного права	2	2	7

Тема 8. Система права та система законодавства.	2	2	7
Тема 9. Правотворчість та форми(джерела) права.	2	2	7
Тема 10. Реалізація норм права.	2	2	7
Тема 11. Правові відносини.	2	2	7
Тема 12. Правова поведінка.	2	2	7
Тема 13. Юридична відповідальність.	2	2	7
Тема 14. Правове регулювання та його механізм.	2	2	7
Тема 15. Правова культура.	2	2	7
Тема 16. Правова система. Основні правові системи сучасності.	2	4	8
Разом :	32	34	114

5 Програма навчальної дисципліни

5.1 Зміст лекційного курсу

Номер лекції	Перелік тем лекцій, їх анотації	Кількість годин
1	Теоретико-методологічні основи теорії держави і права. Предмет, методологія та методи теорії держави і права. Класифікація функцій теорії держави і права. Місце теорії держави і права в системі юридичних наук. Взаємозв'язок теорії держави і права з іншими суспільними науками. Літ.: [1-5,6,8-11, 23,24,27]	2
2.	Поняття, походження і сутність держави. Причини, теорії виникнення держави. Поняття та основні ознаки держави. Сучасні концепції державотворення. Літ.: [2-5,6,8-11, 23,24,27]	2
3.	Форма держави. Поняття та види форми державного правління. Поняття та види форми державного устрою. Поняття та види форми державно-правового режиму. Форма держави України. Літ.: [1-5,6,8-11, 22,23,24]	2
4.	Функції та механізм держави. Функції держави, поняття, ознаки. Форми та методи забезпечення функцій держави. Механізм держави. Державний апарат. Виконавча влада. Глава держави. Органи прокуратури. Поліція. Судова влада. Літ.: [1-5,6,8-11, 13, 14,15,16, 22,23,24]	2
5.	Громадянське суспільство. Демократія. Права людини і громадянина. Сутність та різновиди громадянського суспільства. Демократія. Поняття, зміст і принципи правового статусу особи. Система	2

	гарантій прав людини і громадянина. [1-5,6,8-11, 23,24]	
6.	Римське право. Поняття , ознаки римського права. Основні принципи римського права. Особисті немайнові і майнові права фізичної особи. Право власності та інші речові права. Значення римського права в історії правового розвитку людства. Літ.: [7, 28, 29]	2
7.	Поняття, сутність і зміст об'єктивного права. Сучасні підходи до розуміння права. Ознаки праворозуміння. Поняття, сутність і принципи об'єктивного права. Функції та структура об'єктивного права. Літ.: [1-5,6, 8-11, 20,23- 25]	2
8.	Система права та система законодавства . Норма права : поняття, структура та види. Поняття та елементи системи права. Структура системи права. Структура системи законодавства. Систематизація законодавства. Літ.: [1-5, 6, 8-11, 20, 21, 24, 25]	2
9.	Правотворчість та форми(джерела) права. Правотворчість: суб'єкти, види та стадії. Поняття та основні види форм (джерел) права. Нормативно - правовий акт: поняття, ознаки. Види нормативно – правових актів. Дія нормативно - правових актів у просторі, часі та за колом осіб. Літ.: [1-5, 6, 8-11, 23,24, 26,27]	2
10.	Реалізація норм права. Поняття та форми реалізації норм права. Застосування норм права: поняття, стадії. Правозастосовні акти : поняття, ознаки, види. Тлумачення норм права:поняття, види, способи. Літ.: [1-5, 6, 8-11, 20, 21, 24, 25]	2
11	Правові відносини. Поняття, ознаки та види правовідносин. Структура правовідносин. Юридичні факти: поняття та класифікація. Юридичні фікції : поняття та види. Літ.: [1-5, 6, 8-11, 20, 21, 24, 25]	2
12.	Правова поведінка. Правова поведінка :поняття, ознаки. Види правової поведінки. Поняття та види правопорушень. Зловживання правом. Літ.: [1-5, 6, 8-11,12,17,18, 23, 24]	2
13.	Юридична відповідальність. Юридична відповідальність: поняття, ознаки. Види юридичної відповідальності. Принципи та функції юридичної відповідальності. Підстави юридичної відповідальності. Літ.: [1-5, 6, 8-11,, 17, 18, 19]	2
14.	Правове регулювання та його механізм. Поняття правового впливу, його види. Поняття механізму правового правого регулювання. Види і характеристика елементів механізму	2

15.	правового регулювання. Законність: поняття, ознаки та система гарантій. Правопорядок: ознаки, зміст, структура. Літ.: [1-5, 6, 8-11, 23, 24] Правова культура. Поняття та загальна характеристика правової культури та правового нігілізму. Види та функції правової культури. Поняття, види та методи правового регулювання. Літ.: [1-5, 6, 8-11, 23, 24]	2
16.	Правова система. Основні правові системи сучасності. Правова система: поняття, структура, функції. Поняття, ознаки та особливості романо-германської правової сім'ї. Поняття, ознаки та особливості англосаксонської правової сім'ї. Особливі типи правових систем. Правова система України. Літ.: [1-5, 6, 8-11, 23, 25, 26]	2
Разом		32

5.2 Зміст семінарських занять

Перелік семінарських занять для студентів денної форми здобуття освіти

№ практичного заняття	Тема семінарського заняття	Кількість годин
1	Теоретико – методологічні основи теорії держави і права. Літ.: [1-5, 6, 8-11, 23, 24, 27]	2
2	Поняття, походження і сутність держави. Літ.: [2-5, 6, 8-11, 23, 24, 27]	2
3	Форма держави. Літ.: [1-5, 6, 8-11, 22, 23, 24]	2
4	Функції та механізм держави. Літ.: [1-5, 6, 8-11, 13, 14, 15, 16, 22, 23, 24]	2
5	Громадянське суспільство. Демократія. Права людини і громадянина. Літ.: [1-5, 6, 8-11, 23, 24]	2
6	Основи римського права. Літ.: [7, 28, 29]	2
7	Поняття, сутність і зміст об'єктивного права. Літ.: [1-5, 6, 8-11, 20, 23- 25]	2
8	Система права та система законодавства . Літ.: [1-5, 6, 8-11, 20, 21, 24, 25]	2
9	Правотворчість та форми(джерела) права. Літ. [1-5, 6, 8-11, 23, 24, 26, 27.]	2
10	Реалізація норм права. Літ.: [1-5, 6, 8-11, 20, 21, 24, 25]	2
11	Правові відносини. Літ.: [1-5, 6, 8-11, 20, 21, 24, 25]	2

12	Правова поведінка. Літ.: [1-5, 6, 8-11,12,17,18, 23, 24]	2
13	Юридична відповідальність. Літ.: [1-5, 6, 8-11,12, 13,14,15,17, 18]	2
14	Правове регулювання та його механізм. Літ.: [1-5, 6, 8-11, 23, 24]	2
15	Правова культура. Літ.: [1-5, 6, 8-11, 23, 24]	2
16	Правова система. Основні правові системи сучасності. Літ.: [1-5, 6, 8-11,23, 25, 26]	4
Разом:		34

5.3 Зміст самостійної (у т.ч. індивідуальної) роботи

Самостійна робота здобувачів вищої освіти денної форми навчання полягає у систематичному опрацюванні програмного матеріалу, підготовці до семінарських занять, виконанні індивідуального завдання. До послуг здобувачів вищої освіти створена сторінка навчальної дисципліни у Модульному середовищі для навчання, де розміщені Робоча програма дисципліни та необхідні навчально-методичні матеріали.

Зміст самостійної роботи здобувачів вищої освіти

Номер тижня	Вид самостійної роботи	Кількість годин
1	Опрацювання лекційного матеріалу та літератури з теми «Теоретико-методологічні основи теорії держави і права» , підготовка до семінарського заняття за темою №1.	7
2	Опрацювання лекційного матеріалу та літератури з теми «Поняття, походження і сутність держави» , підготовка до семінарського заняття за темою №2.	7
3	Опрацювання лекційного матеріалу та літератури з теми «Форма держави» , підготовка до семінарського заняття за темою №3.	7
4	Опрацювання лекційного матеріалу та літератури з теми «Функції та механізм держави» , підготовка до семінарського заняття за темою №4.	7
5.	Опрацювання лекційного матеріалу та літератури з теми «Громадянське суспільство. Демократія. Права людини і громадянина» , підготовка до семінарського заняття за темою № 5.	7
6	Опрацювання лекційного матеріалу та літератури з теми «Римське право» , підготовка до семінарського заняття за темою №6.	7
7	Опрацювання лекційного матеріалу та літератури з теми «Поняття, сутність і зміст об'єктивного права» , підготовка до семінарського заняття за темою №7.	7
8	Опрацювання лекційного матеріалу та літератури з теми «Система права та система законодавства» , підготовка до семінарського	7

	заняття за темою № 8.	
9	Опрацювання лекційного матеріалу та літератури з теми «Правотворчість та форми(джерела) права» , підготовка до семінарського заняття за темою № 9.	7
10	Опрацювання лекційного матеріалу та літератури з теми «Реалізація норм права» підготовка до семінарського заняття за темою №10.	7
11	Опрацювання лекційного матеріал та літератури з теми «Правові відносини» , підготовка до семінарського заняття за темою №11.	7
12	Опрацювання лекційного матеріал та літератури з теми «Правова поведінка» , підготовка до семінарського заняття за темою №12.	7
13	Опрацювання лекційного матеріалу та літератури з теми «Юридична відповідальність» , підготовка до семінарського заняття за темою № 13.	7
14.	Опрацювання лекційного матеріалу та літератури з теми «Правове регулювання та його механізм» , підготовка до семінарського заняття за темою № 14.	7
15.	Опрацювання лекційного матеріалу та літератури з теми «Правова культура» , підготовка до семінарського заняття за темою №15.	7
16	Опрацювання лекційного матеріалу та літератури з теми «Правова система. Основні правові системи сучасності» , підготовка до семінарського заняття за темою №16.	7
17	Узагальнення вивченого матеріалу	2
	Разом:	114

5.4 Орієнтовна тематика індивідуального завдання для самостійної роботи здобувачів вищої освіти (другий семестр)

Важливим принципом самостійної роботи є індивідуальна робота кожного здобувачів вищої освіти. Її призначенням є: поглиблення теоретичних знань, отриманих на лекціях; заохочення здобувачів вищої освіти до аналізу нормативно-правових джерел, активної творчої роботи із опрацюванням рекомендованої літератури; забезпечення майбутніх фахівців усіх напрямів підготовки знаннями основних правових положень, що стосуються їх професійної діяльності; формування у здобувачів вищої освіти вміння орієнтуватися в нормативних джерелах; вироблення у майбутніх спеціалістів практичних навичок реалізації норм чинного законодавства.

Індивідуальна робота передбачає підготовку реферату з обраної здобувачів вищої освіти тематики, а також підготовку до практичних занять протягом семестру.

Виконання індивідуального завдання включає в себе п'ять основних етапів:

- 1) вибір теми дослідження;
- 2) підбір матеріалів;
- 3) опрацювання літератури;
- 4) написання тексту;
- 5) оформлення роботи.

Індивідуальна робота є складовою вивчення змісту навчальної дисципліни та будується на репродуктивному, репродуктивно-творчому та творчо-пошуковому рівнях. Вона сприяє

розвитку творчої активності здобувачів вищої освіти, прищеплює навички, необхідні для самоосвіти, пошуку шляхів вдосконалення професійної діяльності після закінчення навчання.

Теми індивідуальної роботи мають науково-дослідний характер, підвищену складність, виступають певним тематичним доповненням практичного заняття, методом поглибленої підготовки до нього і можуть готуватись у вигляді реферативних повідомлень.

Реферат готується у письмовому викладі, має науковий характер і здійснюється шляхом аналізу різних інформаційних джерел. Теми рефератів наведені у планах практичних. Він повинен мати чітку логічну побудову і повинен містити наступні елементи:

1. Титульний аркуш.
2. План роботи із зазначенням сторінок початку кожного з розділів.

Реферат готується у письмовому викладі, має науковий характер і здійснюється шляхом аналізу різних інформаційних джерел. Теми рефератів наведені у планах практичних. Він повинен мати чітку логічну побудову і повинен містити наступні елементи:

1. Титульний аркуш.
2. План роботи із зазначенням сторінок початку кожного з розділів.
3. Вступ на 1–2 сторінки (аналізується проблема та стан її дослідження науковцями).
4. Основна частина обсягом 8–10 сторінок (викладається основний матеріал).
5. Висновки на 1–2 сторінки.
6. Перелік використаних джерел.
7. Реферат може містити додатки, переліки умовних скорочень тощо.

У вступі обґрунтовується актуальність обраної теми, дається коротка характеристика сучасного стану і наукової розробки проблеми (питання), що розглядатиметься в рефераті, формулюється мета роботи, а також здійснюється короткий огляд джерел, використаних студентом.

Основна частина передбачає розкриття змісту обраної теми, її основних питань і проблем. Головною вимогою є аналіз проблем, відображених у літературі, висвітлення різних позицій науковців та їх критичний аналіз. При підготовці здобувач вищої освіти повинен продемонструвати вміння самостійно робити висновки на основі вивчених нормативно-правових актів та літератури й узагальнювати матеріал. Основна частина може складатися з двох-трьох розділів.

У заключній частині у стислому вигляді подаються висновки, які містять короткий підсумок проведеного дослідження, тобто є коротким резюме реферату, а також підтверджується вирішення поставлених завдань і досягнення мети. Тут повинні надаватись рекомендації і пропозиції щодо практичного розв'язання розглянутих проблем. Наприкінці реферату вміщують список використаних джерел, додатки (за необхідності). Складові частини роботи мають логічно поєднуватися і відповідати одна одній.

Література з теми реферату повинна мати пізнавальне значення у контексті вивчення та осмислення дисципліни, тому до списку варто включати монографії, статті з наукових журналів, навчальні посібники, що рекомендовані навчальною та робочою програмами або знайдені автором роботи, документальні та інформаційні джерела тощо. Матеріали у списку слід оформляти згідно з державними стандартами України.

Робота виконується на стандартних аркушах ф. А4 грамотно, без помарок і виправлень. Скорочення слів, окрім узвичаєних аббревіатур, не допускається. Текст розміщують на одній стороні аркуша, залишаючи поля з усіх боків по 2 см.

Першою сторінкою реферату є титульний аркуш, де вказується тема, прізвище, ім'я та по-батькові автора, спеціальність, курс, група. На другій сторінці повинен бути наведений план реферату із зазначенням сторінок, де починаються відповідні розділи. Кожний розділ починається з нової сторінки. Сторінки нумеруються, починаючи з титульного аркуша, однак номери проставляються тільки з другої сторінки (таким чином, вступ зазвичай починається на 3-й сторінці). Розділи основної частини нумеруються арабськими цифрами, параграфи – цифрою розділу і параграфа через крапку (1.2, 2.2 і т.п.). Вступ і висновки не нумеруються.

Назву таблиць вказують зверху над таблицею, а назву малюнків розміщують під

малюнком. Нумерація таблиць і малюнків може бути наскрізною по всій роботі.

При підготовці реферату ставиться наступна мета:

– систематизація, закріплення та розширення отриманих теоретичних знань за фахом і їхнім застосуванням для постановки і рішення конкретних наукових і прикладних (практичних) завдань;

– поглиблення навичок ведення самостійної роботи, оволодіння сучасними методами постановки і аналізу проблем;

– уміння критично аналізувати літературу, творчо обговорювати результати роботи, вести наукову полеміку.

Реферативна робота повинна:

– мати творчий характер з використанням актуальних статистичних даних і діючих нормативних правових актів;

– відповідати вимогам логічного і чіткого викладу матеріалу, доказовості і вірогідності фактів;

– відображати вміння здобувача вищої освіти користуватися раціональними прийомами пошуку, відбору, обробки та систематизації інформації, здатності працювати з нормативно-правовими актами.

Індивідуальне завдання здобувачі вищої освіти виконують під керівництвом викладача, що проводить у них практичні заняття за тематикою, яка подається у цих методичних вказівках. Якість виконання враховується при підсумковому контролі.

Тематика рефератів для самостійної роботи здобувачів денної форми навчання

Предмет, методологія та методи теорії держави і права.

1. Поняття та основні ознаки держави.
2. Сучасні концепції державоутворення.
3. Поняття та види форми державного правління.
4. Поняття та види форми державного устрою.
5. Поняття та види форми державно- правового режиму.
6. Функції держави : поняття, ознаки.
7. Поняття і предмет римського права.
8. Поняття, сутність і принципи об'єктивного права.
9. Норма права : поняття, структура та види.
10. Поняття та елементи системи права.
11. Структура системи права.
12. Структура системи законодавства.
13. Правотворчість: суб'єкти, види та стадії.
14. Поняття та основні види форм (джерел) права.
15. Нормативно - правовий акт: поняття, ознаки.
16. Дія нормативно - правових актів у просторі, часі та за колом осіб.
17. Поняття та форми реалізації норм права.
18. Застосування норм права: поняття, стадії.
19. Тлумачення норм права: поняття, види, способи.
20. Поняття, ознаки та види правовідносин.
21. Правова поведінка : поняття, ознаки.
22. Поняття та види правопорушень.
23. Юридична відповідальність: поняття, ознаки.
24. Поняття механізму правового регулювання.
25. Види і характеристика елементів механізму правового регулювання

26. Законність: поняття, ознаки та система гарантій.
27. Поняття та загальна характеристика правової культури
28. Поняття, види та методи правового регулювання.
29. Правова система: поняття, структура, функції.
30. Поняття, ознаки та особливості романо-германської правової сім'ї.
31. Поняття, ознаки та особливості англосаксонської правової сім'ї.
32. Правова система України.

6 Технології та методи навчання

Процес навчання з дисципліни ґрунтується на використанні традиційних та сучасних методів. Зокрема, лекції проводяться в основному словесними методами з використанням методів проблемного навчання і візуалізації, а семінарські заняття проводяться з використанням інформаційних технологій, розгляду задач та кейсів і мають за мету набуття здобувачами вищої освіти практичних навичок з вирішення практичних завдань.

7 Методи контролю

Поточний контроль здійснюється під час семінарських занять, а також у дні проведення контрольних заходів, встановлених робочою програмою і графіком освітнього процесу.

При цьому використовуються такі методи поточного контролю:

- усне опитування;
- оцінювання результатів роботи на семінарські заняттях (участь у обговоренні ситуацій,
- оцінювання результатів виконання індивідуального завдання.

При виведенні підсумкової семестрової оцінки враховуються результати як поточного контролю, так і підсумкового контролю, який проводиться з усього матеріалу дисципліни за білетами, попередньо розробленими і затвердженими на засіданні кафедри. Здобувач вищої освіти, який набрав з будь-якого виду навчальної роботи, суму балів нижчу за 60 відсотків від максимального балу, не допускається до семестрового контролю, поки не виконає обсяг роботи, передбачений Робочою програмою. Здобувач вищої освіти, який набрав позитивний середньозважений бал (60 відсотків і більше від максимального балу) з усіх видів поточного контролю і не склав іспит, вважається таким, який має академічну заборгованість. Ліквідація академічної заборгованості із семестрового контролю здійснюється у період екзаменаційної сесії або за графіком, встановленим деканатом відповідно до «Положення про контроль і оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ».

8 Політика дисципліни

Політика навчальної дисципліни загалом визначається системою вимог до здобувача вищої освіти, що передбачені чинними положеннями Університету про організацію і навчально-методичне забезпечення освітнього процесу. Зокрема, проходження інструктажу з техніки безпеки; відвідування занять з дисципліни є обов'язковим. За об'єктивних причин (підтверджених документально) теоретичне навчання за погодженням із лектором може відбуватись в індивідуальному режимі. Успішне опанування дисципліни і формування фахових компетентностей і програмних результатів навчання передбачає необхідність підготовки до практичних занять (вивчення теоретичного матеріалу з теми, активно працювати на занятті, розв'язувати задачі, брати участь у дискусіях щодо прийнятих рішень

при виконанні здобувачами задач).

Здобувачі вищої освіти зобов'язані дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт у встановлені терміни, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни. Пропущене практичне заняття здобувач зобов'язаний відпрацювати у встановлений викладачем термін, але не пізніше, ніж за два тижні до кінця теоретичних занять у семестрі. Засвоєння здобувачем вищої освіти теоретичного матеріалу з дисципліни оцінюється за результатами опитування під час практичних занять й виконання індивідуального домашнього завдання. Виконання індивідуального завдання завершується його здачею на перевірку у терміни, встановлені графіком самостійної роботи.

Здобувач вищої освіти, виконуючи самостійну роботу з дисципліни, має дотримуватися політики доброчесності (заборонені списування, підказки, плагіат, використання штучного інтелекту (без вірного цитування)). У межах вивчення навчальної дисципліни здобувачам вищої освіти передбачено визнання і зарахування результатів навчання, набутих шляхом неформальної освіти, що розміщені на доступних платформах: EdEra, VUMonline, Prometheus, Coursera, Дія. Цифрова (<https://ed-era.com/>; <https://vumonline.ua/>; <https://prometheus.org.ua/>; <https://www.coursera.org/>; <https://osvita.diia.gov.ua/>) та ін., які сприяють формуванню компетентностей і поглибленню результатів навчання, визначених робочою програмою дисципліни, або забезпечують вивчення відповідної теми з програми навчальної дисципліни (детальніше у Положенні про порядок визнання та зарахування результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ ([https://khmnu.edu.ua/wp-content/uploads/normatyvni dokumenty/polozhennya/pro-poryadok-vyznannya-ta-perezarahuvannya-rezultativ navchannya.pdf](https://khmnu.edu.ua/wp-content/uploads/normatyvni_dokumenty/polozhennya/pro-poryadok-vyznannya-ta-perezarahuvannya-rezultativ-navchannya.pdf))). Засади використання технологій штучного інтелекту (ШІ) в освітньому процесі. Використання ШІ (властивість систем коректно інтерпретувати зовнішні дані відповідно до поставленої мети, навчатися з таких даних та використовувати результати навчання для досягнення поставлених цілей, в тому числі зі збирання та використання нових даних, шляхом взаємодії з навколишнім середовищем: Положення про систему забезпечення академічної доброчесності у ХНУ ([https://khmnu.edu.ua/wp-content/uploads/normatyvni dokumenty/polozhennya/pro-systemu-zabezpechennya-akademichnoyi-dobrochesnosti.pdf](https://khmnu.edu.ua/wp-content/uploads/normatyvni_dokumenty/polozhennya/pro-systemu-zabezpechennya-akademichnoyi-dobrochesnosti.pdf))) повинно забезпечувати повагу до конфіденційності та захисту даних учасників освітнього процесу, відповідати нормам та принципам академічної доброчесності. Використання контенту, створеного ШІ, обов'язково фіксується, - вказується назва застосунку, методики його використання та ін. Учасники освітнього процесу повинні бути уважними до згенерованої ШІ інформації та розглядати її як «неперевірений вихідний матеріал».

9 Оцінювання результатів навчання здобувачів бакалаврського рівня у другому семестрі

Оцінювання академічних досягнень здобувача вищої освіти здійснюється відповідно до «Положення про контроль і оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ». При поточному оцінюванні виконаної здобувачем роботи з кожної структурної одиниці і отриманих ним результатів викладач виставляє йому певну кількість балів із призначених робочою програмою для цього виду роботи. При цьому кожна структурна одиниця (робота) може бути зарахована, якщо здобувач набрав не менше 60 відсотків (мінімальний рівень для позитивної оцінки) від максимально можливої суми балів, призначеної структурній одиниці.

Будь-які форми порушення академічної доброчесності не допускаються та не толеруються.

Отриманий здобувачем бал за зарахований вид навчальної роботи (структурну одиницю) після її оцінювання викладач виставляє в електронному журналі обліку успішності здобувачів вищої освіти. За умови виконання усіх видів навчальної роботи за результатами поточного контролю протягом вивчення навчальної дисципліни, встановлених її Робочою програмою, здобувач денної форми здобуття освіти з навчальної дисципліни, підсумковим контролем для якої є іспит, може набрати до 60 балів. Позитивну підсумкову оцінку здобувач може отримати, якщо за результатами поточного та підсумкового контролів набере від 60 до 100 балів. Семестрова підсумкова оцінка розраховується в автоматизованому режимі в інформаційній підсистемі «Електронний журнал» (ІС «Електронний університет») і відповідно до накопиченої суми балів визначається оцінка за інституційною шкалою та шкалою ЄКТС (див. таблицю Співвідношення...), яка заноситься в екзаменаційну відомість, а також до Індивідуального навчального плану здобувача вищої освіти.

Структурування дисципліни за видами навчальної роботи і оцінювання результатів навчання студентів *денної* форми здобуття освіти у 2 семестрі

Аудиторна робота								Самостійна робота	Семестро вий контроль	Разом
Третій семестр										Сума балів
семінарські заняття (мінімум – 8 контрольних точок)								ІЗ	Іспит	60-100
1-2	3-4	5-6	7-8	9-10	11-12	13-14	15-16	T*1-15		
Кількість балів за видами навчальної роботи (мінімум-максимум)										
3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	12-20	24-40	60-100**
24-40								12-20	24-40	

Примітка : ІЗ – індивідуальне завдання; T* – тема навчальної дисципліни.

За набрану з будь-якого виду навчальної роботи з дисципліни кількість балів, нижче встановленого мінімуму, здобувач отримує незадовільну оцінку і має її перездати у встановлений викладачем (деканом) термін. Інституційна оцінка встановлюється відповідно до таблиці «Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС».

Оцінювання на семінарських заняттях

Оцінка, яка виставляється за семінарське заняття, складається з таких елементів: усне опитування студентів на знання теоретичного матеріалу з теми; вільне володіння студентом спеціальною термінологією і уміння професійно обґрунтувати прийняті рішення при розв'язуванні задач; результати самостійних робіт.

При оцінюванні результатів навчання здобувачів вищої освіти на практичних заняттях викладач користується наведеними нижче критеріями:

Таблиця – Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти

Оцінка та рівень досягнення здобувачем запланованих ПРН та сформованих компетентностей	Узагальнений зміст критерія оцінювання
--	--

Відмінно (високий)	Здобувач вищої освіти глибоко і у повному обсязі опанував зміст навчального матеріалу, легко в ньому орієнтується і вміло використовує понятійний апарат; уміє пов'язувати теорію з практикою, вирішувати практичні завдання, впевнено висловлювати і обґрунтовувати свої судження. Відмінна оцінка передбачає логічний виклад відповіді мовою викладання (в усній або у письмовій формі), демонструє якісне оформлення завдань. Здобувач не вагається при видозміні запитання, вміє робити детальні та узагальнюючі висновки, демонструє практичні навички з вирішення фахових завдань. При відповіді допустив дві-три несуттєві <i>похибки</i> .
Добре (середній)	Здобувач вищої освіти виявив повне засвоєння навчального матеріалу, володіє понятійним апаратом, орієнтується у вивченому матеріалі; свідомо використовує теоретичні знання для вирішення практичних задач; виклад відповіді грамотний, але у змісті і формі відповіді можуть мати місце окремі неточності, нечіткі формулювання правил, закономірностей тощо. Відповідь здобувача вищої освіти будується на основі самостійного мислення. Здобувач вищої освіти у відповіді допустив дві-три <i>несуттєві помилки</i> .
Задовільно (достатній)	Здобувач вищої освіти виявив знання основного програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання та практичної діяльності за професією, справляється з виконанням практичних завдань, передбачених програмою. Як правило, відповідь здобувача вищої освіти будується на рівні репродуктивного мислення, здобувач вищої освіти має слабкі знання структури навчальної дисципліни, допускає неточності і <i>суттєві помилки</i> у відповіді, вагається при відповіді на видозмінене запитання. Разом з тим, набув навичок, необхідних для виконання нескладних практичних завдань, які відповідають мінімальним критеріям оцінювання і володіє знаннями, що дозволяють йому під керівництвом викладача усунути неточності у відповіді.
Незадовільно (недостатній)	Здобувач вищої освіти виявив розрізнені, безсистемні знання, не вміє виділяти головне і другорядне, допускається помилок у визначенні понять, перекидає їх зміст, хаотично і невпевнено викладає матеріал, не може використовувати знання при вирішенні практичних завдань. Як правило, оцінка «незадовільно» виставляється здобувачеві вищої освіти, який не може продовжити навчання без додаткової роботи з вивчення навчальної дисципліни.

ІЗ здобувача вищої освіти оцінюється аналогічно з використанням вищенаведених у таблиці критеріїв оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти (мінімальний позитивний бал – 12 балів, максимальний – 20 балів). При підготовці тез доповідей на конференцію у якості ІЗ здобувач вищої освіти отримує максимальний бал (20) за його виконання.

Оцінювання результатів підсумкового семестрового контролю (іспит)

Освітня програма передбачає підсумковий семестровий контроль з дисципліни у формі іспиту, завданням якого є системне й об'єктивне оцінювання як теоретичної, так і практичної підготовки здобувача з навчальної дисципліни. Складання іспиту відбувається за попередньо розробленими і затвердженими на засіданні кафедри білетами. Відповідно до цього в екзаменаційному білеті пропонується поєднання питань як теоретичного (в т.ч. у тестовій формі), так і практичного характеру.

Таблиця – Оцінювання результатів підсумкового семестрового контролю здобувачів денної форми здобуття освіти (40 балів для підсумкового контролю)

Види завдань	Для кожного окремого виду завдань
--------------	-----------------------------------

	Мінімальний (достатній) бал (задовільно)	Потенційні позитивні бали * (середній бал) (добре)	Максимальний (високий) бал (відмінно)
Теоретичне питання № 1	8	10	15
Теоретичне питання № 2	8	10	15
Теоретичне питання №3	8	12	10
Разом:	24		40

Примітка. * Позитивний бал за іспит, відмінний від мінімального (24 бали) та максимального (40 балів), знаходиться в межах 25-39 балів та розраховується як сума балів за усі структурні елементи (завдання) іспиту.

Для кожного окремого виду завдань підсумкового семестрового контролю застосовуються критерії оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти, наведені нижче (Таблиця – Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти).

Таблиця – Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС

Оцінка ЄКТС	Рейтингова шкала балів	Інституційна шкала (Опис рівня досягнення здобувачем вищої освіти запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни)	
		Залік	Іспит/диференційований залік
A	90-100	Зараховано	Відмінно/Excellent – високий рівень досягнення запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни, що свідчить про безумовну готовність здобувача до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом
B	83-89		Добре/Good – середній (максимально достатній) рівень досягнення запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни та готовності до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом
C	73-82		
D	66-72		
E	60-65		Задовільно/Satisfactory – Наявні мінімально достатні для подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом результати навчання з навчальної дисципліни
FX	40-59	Незараховано	Незадовільно/Fail – Низка запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни відсутня. Рівень набутих результатів навчання є недостатнім для подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом
F	0-39		Незадовільно/Fail – Результати навчання відсутні

Підсумкова семестрова оцінка за інституційною шкалою і шкалою ЄКТС визначається в автоматизованому режимі після внесення викладачем результатів оцінювання з усіх видів робіт до електронного журналу. Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС у наведеній нижче таблиці.

Семестровий іспит виставляється, якщо загальна сума балів, яку набрав студент з дисципліни за результатами поточного та підсумкового контролю, знаходиться у межах від 60 до 100 балів. При цьому за інституційною шкалою ставиться оцінка «відмінно/добре/задовільно», а за шкалою ЄКТС – буквене позначення оцінки, що відповідає набраній студентом сумі балів відповідно до таблиці Співвідношення.

10 Питання для самоконтролю результатів навчання

1. Предмет, методологія та методи теорії держави і права.

2. Класифікація функцій теорії держави і права.
3. Місце теорії держави і права в системі юридичних наук.
4. Причини, теорії виникнення держави.
5. Поняття та основні ознаки держави.
6. Сучасні концепції державотворення.
7. Поняття та види форми державного правління.
8. Поняття та види форми державного устрою.
9. Поняття та види форми державно-правового режиму.
10. Форма держави України..
11. Функції держави : поняття, ознаки.
12. Поняття і предмет римського права.
13. Поняття, сутність і принципи об'єктивного права.
14. Функції та структура об'єктивного права.
15. Сучасні підходи до розуміння права.
16. Ознаки праворозуміння.
17. Норма права : поняття, структура та види.
18. Поняття та елементи системи права.
19. Структура системи права.
20. Структура системи законодавства.
21. Правотворчість: суб'єкти, види та стадії.
22. Поняття та основні види форм (джерел) права.
23. Нормативно - правовий акт: поняття, ознаки.
24. Види нормативно – правових актів.
25. Дія нормативно - правових актів у просторі, часі та за колом осіб.
26. Поняття та форми реалізації норм права.
27. Застосування норм права: поняття, стадії.
28. Правозастосовні акти : поняття, ознаки, види.
29. Тлумачення норм права: поняття, види, способи.
30. Поняття, ознаки та види правовідносин.
31. Структура правовідносин.
32. Юридичні факти: поняття та класифікація.
33. Правова поведінка : поняття, ознаки.
34. Види правової поведінки.
35. Поняття та види правопорушень.
36. Юридична відповідальність: поняття, ознаки.
37. Види юридичної відповідальності.
38. Принципи та функції юридичної відповідальності.
39. Підстави юридичної відповідальності.
40. Поняття правового впливу, його види.
41. Поняття механізму правового регулювання.
42. Види і характеристика елементів механізму правового регулювання
43. Законність: поняття, ознаки та система гарантій.
44. Поняття та загальна характеристика правової культури.
45. Поняття та загальна характеристика правової культури
46. . Види та функції правової культури.
47. Поняття, види та методи правового регулювання.

48. Поняття та загальна характеристика правового нігілізму.
49. Правова система: поняття, структура, функції.
50. Поняття, ознаки та особливості романо-германської правової сім'ї.
51. Поняття, ознаки та особливості англосаксонської правової сім'ї.
52. Особливі типи правових систем.
53. Правова система України.

11 . Навчально-методичне забезпечення

Освітній процес з дисципліни «Теорія держави і права» повністю і в достатній кількості забезпечений необхідною навчально-методичною літературою, що розміщена в Модульному середовищі для навчання MOODLE: <https://msn.khmnu.edu.ua/course/view.php?id=9917>

12 Матеріально-технічне та програмне забезпечення дисципліни (за потреби)

Інформаційна та комп'ютерна підтримка: ПК, планшет, смартфон або інший мобільний пристрій, проектор. Програмне забезпечення: програми Microsoft Office або аналогічні, доступ до мережі Інтернет, робота з презентаціями, LIGA360.

Вивчення навчальної дисципліни не потребує використання спеціального програмного прикладного забезпечення, крім загальновживаних програм і операційних систем.

13 Рекомендована література

Основна

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР із змін. і доп. // *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Бариська Я. О., Погорелова З. О., Попович Т. П. Загальна теорія права і держави: навч. посіб. Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2020. 556 с.
3. Бурдін М. Ю., Логвиненко І. А., Лазарєв В. В. Теорія держави та права у визначеннях та схемах : довідник. Харків : ХНУВС, 2021. 108 с.
4. Загальна теорія держави і права: підручник [С.В. Бобровник] Київ: Юрінком Інтер 2021. 400 с.
5. Загальна теорія права: підручник [О.В.Петришин] Київ:Право2021. 568 с.
6. Кравчук В. М. Основи держави і права: навч. посіб. Київ.: Видавничий дім «Кондор», 2018. - 192 с.
7. Римське приватне право: підручник[Р.А.Майданик, Є.А.Рябоконт] Київ: Алетра, 2023. 386 с.
8. Теорія держави і права : підручник [О. М. Бандурка, О. М. Головка, О. С. Передерій та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. НАПрН України О. М. Бандурки ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2018. 416 с.
9. Теорія держави та права : навч. посіб. [Є.В. Білозьоров, В.П. Власенко, О.Б. Горова, А. М. Завальний, Н. В. Заяць та ін.];за заг. ред. С.Д.Гусарєва, О.Д. Тихомирова. К. : НАВС, Освіта України, 2017. 320 с.
10. Теорія держави і права: підручник [Н.М.Крестовська, Л.Г. Матвеева]. Київ: Юрінком Інтер.2019. 584 с.
11. Тополевський Р.Б., Федіна Н. В. Теорія держави і права: навч. посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2020. 268 с.

Додаткова

12. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7.12.84. № 8074-10 // *Відомості Верховної Ради України*. 1984. Додаток №51. Ст.1123.

13. Про державну службу. Закон України від 10.12.2015 р. №889-V111 // *Відомості Верховної Ради України*. 2016. №4. Ст. 43.
14. Про прокуратуру Закон України: від 14.10.2014. №1789-X11// *Відомості Верховної Ради України*. 2015. №2-3. Ст. 12.
15. Про судоустрій та статус суддів. Закон України від 2.06.2016 №1402-V111// *Відомості Верховної Ради України*. 2016. №31. Ст. 545.
16. Про Національну поліцію. Закон України від 2.07.2015 // *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40-41. Ст. 379.
17. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV // *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №40-44. Ст. 356.
18. Кримінальний кодекс України: від 05.04.2001 р. №2341-III // *ОВУ*. 2001. № 21. Ст. 920.
19. Баран С. О. Загальнотеоретичні проблеми юридичної відповідальності в Україні. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2015. № 2. С. 56–63.
20. Банчук О. А. Публічне і приватне право: історія українських вчень та сучасність. Київ : Конус-Ю, 2008. 184 с.
21. Галюк Р. Г. Співвідношення системи права та системи законодавства. *Актуальні проблеми держави і права*. 2014. Вип. 74. С. 129-134.
22. Бариська Я. О. Форма державного правління (загальнотеоретичне дослідження): дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Львів, 2010. - 205 с.
23. Оніщенко Н.М. Загальна теорія держави і права: стереотипне видання [за ред.. О.В. Зайчука, Оніщенко Н.М. Київ: Юрінком Інтер, 2016. 400 с.
24. Основи загальної теорії права і держави: підручник [Рабінович П.М., Львів, Край.] 2008. 224 с.
25. Правова доктрина України: [у5т.-Х.:Право,2013.Т.1:Загальнотеоретична та історична юриспруденція. В.Я.Тацій, О.Д. Святоцький, С.І. Максимов та ін.]. за ред.. О.В. Петришина . 2016. 976 с.
26. Правова система України: історія, стан та перспективи, підручник [М.В. Цвік, О.В. Петришин] Х.: Право: 2018. 728 с.
27. Трофанчук Г.І. Історія держави та права: навчальний посібник. Київ: Юрінком Інтер 2019. 568 с.
28. Татунь О.П. Система римського права: наочний посібник. Альбом схем. Одеса: ОДУВС, 2014. 112 с.
29. Козуб І.Г., Бондарук М.І. Основи римського права: навчальний посібник, Чернівці, Черн. нац. ун-т імені Юрія Федьковича. 2020. 488 с.

14. Інформаційні ресурси

1. Електронна бібліотека університету. [Електронний ресурс]. – Доступ до ресурсу: <http://library.khmnu.edu.ua/>.
2. Інституційний репозитарій ХНУ. [Електронний ресурс]. – Доступ до ресурсу: <http://elar.khmnu.edu.ua/jspui/?locale=uk>.
3. Модульне середовище для навчання. [Електронний ресурс]. – Доступ до ресурсу: <https://msn.khmnu.edu.ua/>.